

Conf. 1°. Ecclesiae, personae et res ecclesiasticae speciali distinctione sunt sacrae, Dei obsequio dicatae, summique Pontificis jurisdictioni subjectae; ergo. 2°. Haec immunitas maxime conformis est *legi divinae*, quae Gen. 4. 22... 26., Num. 1. 49., 1. Esd. 7. 24., Matth. 17. 24... secundum interpretationem SS. Patrum, terram sacerdotum, sacerdotes et levitas a potestate seculari exemptas esse declarat; hinc CONCILIUM TRID. Sess. 23. c. 20. de Ref. eam dicit *ordinatione divina* constitutam, adhortans Christianos Principes, ut Apostolicas sanctiones in favorem personarum ecclesiasticarum editas tanquam Dei praecipua venerentur: quem in sensum loquuntur etiam LATER. IV. c. 9., AUREL. IV. c. 13., TOLET. III. c. 21., TOLET. IV. c. 46., et BONIF. VIII. c. *Quoniam* de cens. in 6. — 3°. Quin et *legi naturali* conformis est, quia constans persuasio et consuetudo gentium erat, adversari honestati, dignitati et reverentiae, ut pastor ab ovibus regi ac coerceri valeat, Deorumque templa profanentur; unde a tributis liberi fuere sicut apud Hebraeos levitae, ita apud Aegyptios, Persas, Romanos popae et sacrificuli, neque ad mortem rapere licuit confugientes in templum DIANAE, ad aram JUNONIS etc.; ergo multo magis templa et sacerdotes veri Dei hanc sibi praerogativam vindicant, qui non ex haereditate et generatione profana, sed ex institutione et electione divina *in sortem Domini* vocati sunt.

163. *Dico II.* Personae ecclesiasticae non obligantur *per se* legibus civilibus etiam favorabilibus, nisi quatenus Ecclesia illas acceptavit, et per sacros canones approbavit.

Prob. Personae ecclesiasticae non sunt subditi potestatis secularis; ergo cum lex sit actus jurisdictionis in subditos exercitae, clerici non stringuntur legibus civilibus, sive quoad vim coactivam, quia conveniri non possunt coram iudice seculari, sive quoad directivam, quia magistratus civilis nullam habet potestatem imperandi super Ecclesias et ministros Ecclesiae, uti traditur cap. 10. de Const. *Nos attendentes, quod laicis super Ecclesiis et personis ecclesiasticis nulla sit attributa facultas... a quibus si quid motu proprio statutum fuerit, quod Ecclesiarum etiam respiciat commodum et favorem, nullius firmitatis existit, nisi ab Ecclesia fuerit approbatum.* Atque hinc exactiones et praestationes, saltem novae, cum sint actus jurisdictionis secularis, dicente APOST. ad Rom. 13., *subditi estote, ideo enim et tributa praestatis*, nec personas ecclesiasticas, nec bona Ecclesiasticorum tangunt, quia si persona, etiam res est exempta, nisi haec habeat onera extraordinaria antecedenter annexa.

Dictum *per se*, quia per accidens clerici obligantur legibus civilibus, quando vel ab Ecclesia sunt canonizatae, et a superiore ecclesiastico approbate, vel quando decentia et aequitas naturalis exigit, se conformare communitati in commerciis et contractibus, in taxato rerum pretio, in praefixo monetae valore; item circa praestationes et onera communia, in quantum SS. Canonibus, privilegiis et immunitati ecclesiasticae non repugnant, et ratio circumstantiarum exigit, servato tamen ordine et modo in SS. Canonibus, praesertim in cap. 4. et 7. de *Immun.* praescripto. Caeterum eodem fere hic modo loquendum, quo de obligatione ipsius legislatoris respectu suarum legum; vide num. 156.

166. *Dico III.* Immunitas ecclesiastica, quocumque jure introducta dicitur, nequit a potestate seculari sine consensu Rom. Pontificis aut *diminui*, aut *revocari*.

Prob. Tametsi immunitas ecclesiastica non sit immediate ac proxime *juris divini*, tum quod nullus Scripturae S. textus eam immediate a Christo institutam pro nova lege evincat, tum quod immunitatem hanc ab Imperatoribus primum concessam fuisse Ecclesiae apertissima documenta testentur: tum quod circa hanc libertatem ac exemptionem multoties variatum sit in Ecclesia, contra quam solet fieri circa ea, quae ex *jure divino* immediate descendunt; tamen ea immunitas juris divini est saltem *originarie et exemplariter*, quatenus ad imitationem legis mosaicae Principes seculares eam concesserunt Ecclesiae, non tam, ut ait LAUR. BERTI L. 20. c. 17. n. 17., inferendo liberalem beneficentiam, quam aequi rectique praescriptionem, eo quod non tantum instituta a Christo Ecclesiae suae gubernatio, sed ipsa etiam aequitas naturalis exigere videatur, ut clerici tanquam patres, magistri et superiores laicorum ab istorum potestate et jurisdictione eximerentur.

Inde sic arguo: *immunitas ecclesiastica* ex aequitate juris naturalis, et ad imitationem juris positivi divini in lege veteri concessa Ecclesiasticis est privilegium, a Principe seculari quidem datum, simul vero a Pontifice et ab Ecclesia acceptatum ac constitutum, proin hoc ipso canonizatum est, h. e. canonicum ex civili factum; ergo nec licite nec valide revocari potest a seculari potestate, praesertim cum donatio absoluta, perpetua et remuneratoria facta superiori, totique communitati ac ipsi Deo juxta communem Jctorum revocari non possit; hinc docent PUBLICISTAE, quod Princeps plenam libertatem, qua civitatem donavit, deinceps nequeat revocare.

167. *Obj. I.* JUSTINIANUS alique Imperatores privilegium immunitatis revocarunt, eidemque aperte adversantur L. 25. pr., L. 33. et 37. §. fin. C. de Episc. et Cler., item Nov. 83.; ergo haec non fundatur in utroque jure.

R. D. A. Imperatores alique privilegium immunitatis ecclesiasticae revocarunt *jure N.* haec enim per acceptationem Ecclesiae facta est juris canonici, et exemptis inest irrevocabiler, quia in eos cessat jurisdictio. *Facto* revocarunt C. JUSTINIANUS contra libertatem ecclesiasticam nihil statuere potuit, nec canones Ecclesiae abrogare, nec privilegium a CONSTANTINO L. 7. tit. 2., L. 16. *Cod. Theod.* legitime concessum, ab Impp. THEOD. et VALENT. L. 46. et 47. cit. tit. 2. confirmatum, et ab Ecclesia acceptatum revocare, quia talis donatio a non subdito acceptata transit in pactum, cui derogari non potest; imo si quid etiam leges JUSTINIANI valuissent, eas tamen jura posteriora tum canonica, tum civilia rursus abrogarunt, c. 4., 8. et 10. de *Judic.*, *Auth. Statuimus* C. de Episc. et Cler., *Auth. Cassa* C. de SS. Eccl.; quamvis ergo *in fieri* illa immunitas dependeret a voluntate Principum secularium, tamen acceptata et per Pontifices ac Concilia specialiter etiam constituta, ab illa *in conservari* non dependet.

Inst. 1. Exemptio et immunitas ecclesiastica derogat dignitati Principis, et obedientiae eidem debitae, nervumque imminuit reipublicae; ergo Princeps nequit eam dare personis ecclesiasticis, uti nec Pontifex baptizatis immunitatem a sua jurisdictione spirituali.

R. N. A. et C. Nam 1°. inde potius commendatur Principis dignitas,

quod sicut obligare, ita deobligare possit; et sicut nobiles laicos de republica bene meritos in multis facere exemptos, ita et personas ecclesiasticas privilegio exemptionis decorare valeat; tum ob dignitatem status, tum ob insignia in rempublicam christianam merita. 2°. Ecclesiastici concessio semel et acceptato privilegio exemptionis, non jam amplius sunt subditi, utpote exempti a jurisdictione seculari, adeoque non derogatur obedientiæ Principi debitæ; attamen et clerici et bona clericorum manent sub dominio alterius superioris, nempe *Pontificis*, de cujus consensu urgente necessitate amplissima subsidia a personis et bonis Ecclesiæ subministrari Reipublicæ et possunt, et solent; nihil igitur bono publico et salutis reipublicæ ea immunitas præjudicat. 3°. Jurisdictio *spiritualis* in baptizatum fundatur in baptismo indelebili, jurisdictio *temporalis* in ditone ac territorio mutabili; quamvis ergo hæc, non item illa deleri potest.

Inst. 2. Immunitas ecclesiastica non est immutabilis, quia multiplicem jamdum variationem subiit, tum quoad causas, tum quoad ipsas personas, in CONCILIO TRID. Sess. 23. c. 6. de Ref. non parum restricta; imo hodie subjiciuntur clerici curiæ seculari in causis *feudalibus*, super *bonis regalibus* ortis, et *reconventionis*; ergo nec irrevocabilis est.

R. D. A. Immunitas ecclesiastica multiplicem jamdum variationem subiit cum consensu Pontificis, et quoad latitudinem suam *C.* in substantia, et sine consensu Pontificis *N.* Causæ *feudales* specialiter reservantur curiæ seculari, ita ut in feudis ecclesiasticis omnes sortiantur forum domini directi, quantumvis laici, ipsumque *JUS CAN.* declarat, clericum, qui coram iudice laico laicum convenit, coram eodem *reconveniri* posse. De jure autem communi ab omnibus præstationibus publicis immunes sunt Ecclesiastici, *saltem regulariter*, quia in casu necessitatis extraordinariæ etiam ab Ecclesiis et personis ecclesiasticis eas præstari convenit, sive ad procurandum bonum commune, sive ad avertendum malum commune; si modo exactiones ejusmodi fiant secundum conditiones a SS. Canonibus requisitas. Si qui Principes ob specialia merita *privilegium* habebant, non requisito Pontifice aut Episcopo, collectas a personis ecclesiasticis exigendi, illud *SUAREZ* censet revocatum, quia remuneratorium.

Inst. 3. Ecclesiastici possunt *renunciare* privilegio fori, tum quia hoc videtur esse favor privatus in singulorum utilitatem immediate redundans, tum quia juxta CONCILIIUM MILEVIT. clerici ad forumulare prohibentur solummodo *pertrahi*, quæ vox invitos denotat, non autem volentes; ergo etiam revocari potest.

R. N. A. Privilegium hoc non est *personale*, sed favor et jus publicum toti statui ecclesiastico publice concessum, cui privatorum pactionibus et renuntiationibus nequit derogari, *L. jus publicum* 38. ff. de Pact., imo nec ipse Pontifex, aut Ecclesia huic immunitati penitus renunciare possunt, utpote *divina ordinatione* saltem exemplariter constitutæ, et non ad destructionem, sed ædificationem. CONCILIA Carthag. can. *Placuit* 43., et Matisconense can. *Nullus* 6. planius explicarunt vim prohibitionis ecclesiasticæ, gravissimasque pœnas decreverunt in clericos foro seculari sese submittentem; postea INNOC. III. c. *Si diligenti*. 12. renuntiationem etiam sponte factam, et juramento firmatam irritavit, tanquam a SS. Canonibus prohibitam. Adde CONCILIIUM TRID. Sess. 23. c. 20. de Ref.

168. *Obj. II.* Ecclesiastici sunt cives et membra communitatis; ergo tenentur legibus civilibus; ergo uti de commodis, ita de oneribus publicis participare debent; ergo sicut agri vel fundi Ecclesiæ aut Ecclesiasticorum annexa onera præstare debent, ita et a clericis *vectigalia*, aliæque *præstationes publicæ* exigi possunt, uti colligitur ex c. *Quamquam* de cens. in 6.

R. D. A. Sunt cives a legibus civilibus exempti *C.* legibus civilibus subiecti *N.* Equidem censent aliqui, clericos obligari ad concurrendum in iis, quæ eorum utilitatem respiciunt, ut sunt constructio et reparatio pontium, viarum etc. Alii vero idipsum negant, eo quod cum facile omnia onera *remote* cedant in commodum singulorum, vix unquam liberi essent clerici. Si quid tamen *directe* ac *proxime* cederet in utilitatem clerici, v. g. contra inundationes aquarum obstacula obmovere in prædiis, quorum certa pars ad clericum pertinet, æquitas postulat, ut is etiam onus sentiat; ita *MOLINA*. Quod de *agris* et *fundis* dictum, id tenet, si onus fuit antecederet annexum, sicque inhærens rei transit cum re, uti dum Ecclesia vel Ecclesiasticus acquirit *feudum* vel *emphyteusim*; per hoc autem nova obligatio Ecclesiasticis a potestate seculari non imponitur, sed manet antiqua. Ex cit. cap. *Quamquam* dumtaxat colligitur, clericum *negotiatorem* teneri ad vectigalia ex iis, quæ negotiationis causa emit aut vendit, idque in odium negotiationis clericis prohibita; non tamen censetur clericus negotiari, si fructus vendit perceptos ex propriis bonis seu beneficialibus, seu patrimonialibus.

Inst. 1. Ad Rom. 13. dicitur: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit*; hinc Christus ipse solvit didrachma, jubens idem facere Petrum, suum quondam in terris Vicarium; ergo Ecclesiastici non sunt exempti sive a legibus, sive a tributis.

R. D. A. Omnis anima subdita sit potestati vel sacræ vel politicæ *C.* potestati politicæ *subd.* anima, quæ non est specialiter exempta *C.* specialiter exempta et per ipsam adeo potestatem politicam sic exempta *N.* Quod Christus fecit, et facere Petrum jussit, non fecit ex obligatione, sed *supererogatorie* et vitandi scandali causa.

Inst. 2. *JUS CAN.* variis in locis testatur, agros Ecclesiæ solvere tributum, imo personas etiam ecclesiasticas non esse immunes a *murorum custodia*; ergo sicut onera civilia ferre debent, ita legibus etiam civilibus subjacent.

R. D. A. Et hæc testimonia procedunt de tempore vel necessitatis, vel dominantis adhuc gentilismi, vel de solutis ab Ecclesia tributis ad majus malum evitandum *C.* secus *N.* Can. *Pervenit* de immun. eccles., ubi de murorum vigiliis et civitatis custodia, agit juxta PANORMITANUM de casu necessitatis seu obsessionis: quamquam *P. PICHLER* existimet, intelligendum esse de obligationibus ante impositis, quam ad Ecclesias et Ecclesiasticos bona illa pervenirent. Can. *Si tributum* c. 11. q. 1. desumptus est ex *S. AMBROSIO* orat. *de non tradendis Basilicis*, quas Ariani Catholicis per Imperatorem eripere machinabantur, ubi de solvendo tributo subdit: *Imperatori non dono, sed non nego*, nimirum ad vitandum majus malum. Si quando *URBANUS P.* fatetur, Ecclesiam de bonis suis tributum reddere, addit: *pro pace et quiete*: scilicet tempore gentilium Imp., quo necdum constituta fuerat libertas ecclesiastica.

Inst. 3. Ecclesiastici in certis causis subsunt judici civili, Auth. c. *de Episc. et Cler.*; can. *Clericus quoque*. Non soluto onere reali a iudice laico compelli,

delinquentes et de fuga suspecti ab eodem capi et incarcerari possunt, prout innuunt varii juris textus; in dubio autem de ordinatione vel monachatu personæ comprehensæ, iudex secularis æque cognoscere potest ac debet de delicto, argum. reg. 29. in 6.; ergo.

R. N. A. Nam 1°. Ecclesiastici a iudice ecclesiastico vel motu proprio, vel ad querelam secularium compelli possunt et solent, tum ad leges civiles servandas, tum ad ea onera, a quibus exempti non sunt, reipublicæ præstanda, et puniri ob transgressionem ab eodem, quin teneatur iudex ecclesiasticus pœnam jure civili statutam imponere, sed arbitrariam. Auth. *Statuimus*, quæ est posterior canone *Clericus quoque*, idipsum docet, disertis verbis enuntians, nullam personam ecclesiasticam in criminali quæstione vel civili trahi oportere ad iudicium seculare, excepto tamen clerico feudatario. 2°. Cum delinquentis apprehensio et incarceratio sint actus jurisdictionis, laicis in clericos non permisæ, Ecclesiasticum nec capere, nec incarcerare valet magistratus secularis *per se* et propria auctoritate, sed duntaxat per accidens, et quasi ex commissione Ecclesiæ, de quo vide Jus CAN. Hinc in dubio etiam, sitne delinquens clericus vel religiosus, nec ne, hujus quæstionis cognitio ac decisio pertinet ad iudicem ecclesiasticum, quia, ut habet c. *Si iudex* 12. in fine de sent. Excomm. in 6., de *re ecclesiastica et spirituali est*; quamvis iudici seculari permessa videatur summaria quædam ac perfunctoria cognitio, an reus, quem detinet captum, sit in clericatus vel monachatus quasi-possessione, ac proinde statim ad curiam ecclesiasticam remittendus; sed de his Jcti.

169. *Observe*. Immunitas hæc et exemptio ecclesiastica a foro et jurisdictione seculari non est *æqualis* respectu omnium seu bonorum, seu personarum ecclesiasticarum, idque ex ipsius Ecclesiæ determinatione: nam clerici *uxorati* minus participant de hoc privilegio, quam non uxorati: clerici *minores* absque tonsura et habitu non gaudent privilegio fori: clericus *feudatarius* forum domini directi, clericus *reconventus* et clericus actor contra laicum in causis civilibus forum civile sequi debent. Videtur autem multis probabilius, per bona Ecclesiæ exempta intelligi etiam bona Ecclesiasticorum *patrimonialia*, eo quod jurâ loquantur generaliter de bonis Ecclesiæ, proin restringenda non sint ad sensum *formalem*, quatenus Ecclesiastici sunt, sicut talis restrictio non fit, dum v. g. Comitæ aut Marchiones exempti a gabellis dicuntur, intelligendo præcise bona illius Comitatus: et si quando talis exemptio datur quoad aliqua tantum bona, id exprimi consuevit, uti in *Commendatariis Ordinum Militarium* lex declarat exemptionem quoad bona *Commendæ*.

ARTICULUS V.

DE EFFECTU SEU OBLIGATIONE LEGIS HUMANÆ.

§ 1.

Quæ et quanta sit obligatio legis humanæ.

170. *Nota*. Effectus legis est *obligatio*: hæc pro foro externo hominum est sub culpa juridica et politica: pro foro conscientiæ et coram Deo est sub culpa theologica, vel mortali, vel veniali: utrique sua respondet pœna proportionata. Asserendum itaque hic: 1°. quod omnis lex obliget in conscientia, idque contra hæreticos, qui ex illo 1. Tim. 1. *justo lex non est posita*, negant, ullam legem ligare conscientias: 2°. quod dari possit obligatio legis humanæ sub peccato mortali, siquidem legislatoris graviter obligantis intentio ex tenore legis, ex fine, materia, pœna adjecta, aliisve circumstantiis, aut ex iudicio prudentum colligatur: 3°. quod aliquando, non semper, lex humana obliget cum gravi periculo aut incommodo.

171. *Dico I*. Lex humana tum civilis, tum ecclesiastica obligat in conscientia, h. e. sub culpa coram Deo.

Prob. 1um. Quilibet tenetur jure naturali et divino, obedire superiori justa imperanti, prout docent S. PETRUS in 1^a. epist. 2. *Subjecti igitur estote... sive Regi quasi præcellenti, sive Ducibus, tanquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum: quia sic est voluntas Dei*; et S. PAULUS ad Rom. 13. *Omnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit: non est enim potestas, nisi a Deo: itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit: qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt*; statim vero subdit: *Dei minister est, legislator humanus, vindex in iram ei, qui male agit; ideo necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam*; ergo datur obligatio legis civilis in conscientia. *Conf.* Filius parenti, ad Ephes. 6. 1; uxor marito, ibid. 5. 22; famulus domino, ibid. 6. 5. obedire tenentur; ergo multo magis subditi magistratibus, qui potiori titulo sunt *vicarii Dei*, et quibus ea vis obligandi ad perfectam rempublicam recte gubernandam magis necessaria est.

Prob. 2um. Christus Luc. 10. 16. ad principes Ecclesiæ ait: *Qui vos spernit, me spernit*; et Matth. 18. 17. *Si Ecclesiam non audierit... sit tibi sicut ethnicus et publicanus*: sed qui Deum spernit, et propter inobedientiam erga Ecclesiam ethnicus fit ac publicanus, is reus est culpæ coram Deo; ergo etiam qui spernit legem Ecclesiæ, quæ cum in transgressores legum mere ecclesiasticarum nonnunquam pœnas suspensionis, depositionis et anathematis decernit, utique in conscientia obligare potest. *Conf.* Damnata est ab INNOC. XI. hæc 52. prop. *Præceptum servandi festa, non obligat sub mortali, seposito scandalo, si absit contemptus*; et ab ALEX. VII. ista 23. *Frangens jejunium Ecclesiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, nisi ex contemptu vel inobedientia faciat*; ergo.